Kino po roce 1945

Další osudy kina ovlivnila poválečná změna společenských poměrů a s ní související znárodnění kinematografie. Došlo ke změně ve vlastnictví, kdy většinu biografů převedla vláda v roce 1957 do správy místních a městských národních výborů. V letech 1960–61 tak kino, s novým názvem *Svoboda*, prošlo přestavbou na širokoúhlý formát. Stavební práce provedla místní pobočka národního podniku Stavokombinát pod vedením architekta Karla Wintera. V sedmdesátých letech pak kino získalo svůj současný název Varšava. Garáže (dnes restaurace Maškovka) byly využívány jako servisní stanice a dílny n. p. Mototechna a svému účelu sloužily až do začátku devadesátých let 20. století.

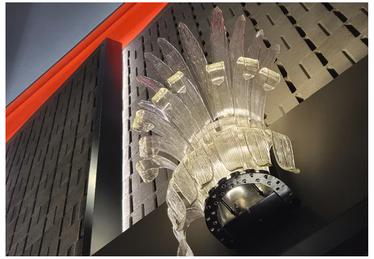
Druhý život kina

Kino promítalo až do 30. prosince 2008, kdy byl provoz pro nerentabilitu, zapříčiněnou mj. nástupem moderních multiplexů, ukončen a patro sloužilo hudebnímu klubu Barrandoff.

Město Liberec původně zamýšlelo kino prodat do soukromých rukou. Díky skupině nadšenců, kteří založili v červnu roku 2012 občanské sdružení *„Zachraňme kino Varšava"*, k tomu ovšem nedošlo. V září roku 2018 odešli zakládající členové spolku, přišli naopak členové nový a název spolku se změnil na Kino Varšava, z. s. V roce 2023 bylo kino Varšava vyhlášeno Ministerstvem kultury ČR kulturní památkou a o rok později se přistoupilo ke generální rekonstrukci v rámci programu ITI, dotačního projektu EU. Projekt celkové obnovy zpracoval Ing. arch. Ondřej Pleštil, Ph.D. z Ateliéru Železná a stavební práce provedla firma CL Evans. Náročná celková obnova probíhala v letech 2024–26 a slavnostní otevření je plánováno na podzim roku 2026. V průběhu rekonstrukce došlo k obnově podlah z litého teraca ve foyer i v patře, fasád hlavního průčelí, včetně profilované korunní římsy i portálů a a především se uskutečnila modernizaci sálu. Kino se tak opět vrací na pomyslnou kulturní mapu severočeské metropole.

Pohled z balkónu do zrekonstruovaného kinosálu.

Zrepasované lamelové nástěnné svítidlo, vyrobené národním podnikem Lustry Kamenický Šenov.

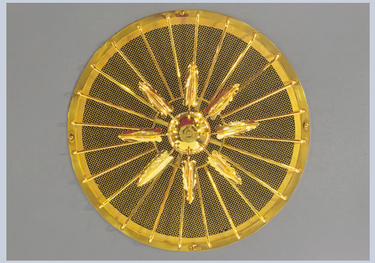
Kinosál po náročné celkové obnově.

Architekti Effenberger & Noppes

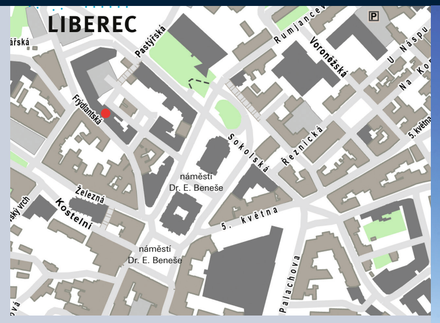
Dnes již pozapomenutou kancelář, která stojí za řadou pozoruhodných realizací v Liberci a okolí založili na počátku 20. let místní architekti Josef Effenberger a Fritz Noppes. Sídlo ateliéru bylo zprvu na náměstí Dr. Edvarda Beneše v domě čp. 3 a v roce 1923 se přestěhoval do ulice 8. března, do domu čp. 23. Stylovým východiskem kvalitní a zajímavé tvorby kanceláře bylo zpočátku art déco, ale posléze se dopracovala až k funkcionalismu. K zániku kanceláře došlo zřejmě v roce 1937, kdy Josef Effenberger odešel do Německa.

Fritz Noppes (1885, Liberec?–1971, Geretsried) si po zániku společné kanceláře založil samostatnou praxi. Současně byl také aktivním sportovcem, o čemž svědčí jeho členství v Libereckém sportovním klubu (Reichenberger Sportklub), v oddílu vodních sportů. Po odsunu působil v bavorském městečku Geretsried, kde postavil sídliště pro odsunuté české Němce a podílel se také na novém územním plánu.

K nejvýznamnějším realizacím kanceláře patří dům „Zodiak" čp. 23 v Liberci (1923), městská spořitelna v Novém Boru čp. 261 (1929–31), přestavba expozitury pojišťovny Concordia čp. 585 v Liberci (1932), či dnes výrazně přestavěný vlastní dům Fritze Noppese čp. 536 u Lesního koupaliště v Liberci (1938).

Detail art décové větrací mříže na stropě kinosálu.

GPS souřadnice

50.7709128N, 15.0566747E

Více informací na

www.npu.cz/uop-liberec sekce prezentace památek, https://www.pamatkovykatalog.cz/kino-s-autogarazemi-13747247

V roce 2026 vydal NPÚ, ÚOP v Liberci v rámci projektu Prezentace památek. Tiskovina vznikla na základě institucionální podpory dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace poskytované Ministerstvem kultury.

Text: Jaroslav Zeman, Alena Řičánková (čerpáno z článku *První liberecká «kinema.» Kino jako stavební typ a symbol nové doby*, publikovaného autorem a Alenou Řičánkovou v periodiku *Průzkumy památek* v roce 2015 a návrhu na prohlášení KP zpracovaného autorem v roce 2022)
Historická dokumentace: Magistrát města Liberec, archiv stavebního úřadu, složka domu čp. 285-I.
Mapa: © ČÚZK, Vladimír Vrabec
Fotografie a grafická úprava: Michael Čtveráček

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV | ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVIŠTĚ V LIBERCI

LIBEREC

kino Varšava

NEJSTARŠÍ LIBERECKÉ KINO

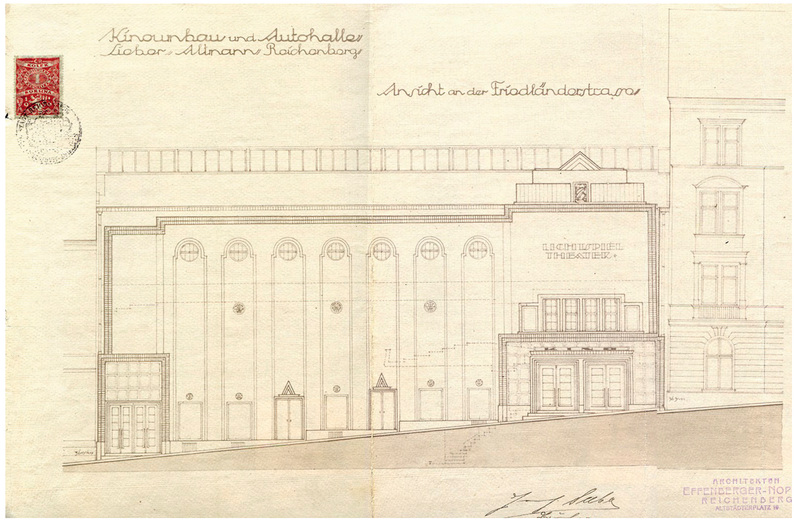
Z nesmělých experimentálních snah o rozpohybování obrazu během druhé poloviny devatenáctého století se zrodila kinematografie, nejvlivnější médium první poloviny 20. století. Nejstarší liberecké kino, které stávalo na místě dnešní Varšavy, začalo svému účelu sloužit již v roce 1908, díky čemuž patří k našim prvním stálým biografům.

Historie prvního libereckého kina

Předchůdce kina Varšavy, jak ho známe dnes, tvořila stavba původního kinosálu, která využívala pouze spodní část pozemku při zachování nezastavěného prostranství v dvorní části pod terénním zlomem. Dle dochované plánové dokumentace se jednalo o jednoduchou, horizontální přízemní stavbu, vybudovanou na základě návrhu stavitele Alfreda Hübnera, která měla sloužit zprvu k obchodním účelům. Projekt financovaný majitelem pozemku Heinrichem Sieberem byl posléze upraven Robertem a Ernstem Peukertovými na výrazně hloubkově orientovaný sál o rozměrech 5,85 m × 22 m. Plně elektrifikované kino patřilo k nejmodernějším zařízením svého druhu v severních Čechách a pojalo 234 diváků.

Protože brzy kapacitně přestalo dostačovat, rozhodli se Heinrich Sieber s Theodorem Bayerem pro jeho výrazné rozšíření a oslovili berlínskou kancelář Elstner & Mauve, v níž byl činný liberecký architekt Ferdinand Elstner. V projektu z 9. července 1913 navrhli architekti rozložitý a honosný, pozdně secesní dvoupodlažní objekt. Vzhledem ke značné finanční náročnosti však nakonec nebyl realizován a stávající budova o rok později prošla pouze dílčí přestavbou, které se zhostila místní stavební firma Adolfa Bürgera.

K zásadní proměně a modernizaci kina do současné podoby dochází až po vzniku samostatného Československa. Z 10. února 1922 pochází žádost Heinricha Siebera a jeho nového společníka Josefa Altmanna na přestavbu biografu a zřízení hromadných garáží na místě někdejší provaznické dílny v Mariánské ulici. Vypracováním projektu pověřili libereckou architektonickou kancelář Effenberger & Noppes, která zhotovila moderní návrh ovlivněný stylem art déco. Realizace se však neobešla bez komplikací, o čemž svědčí protest proti povolení novostavby ze 4. dubna 1922 od spolumajitelů sousedního domu. Námitky se týkaly zejména ztráty přísunu čerstvého vzduchu a světla. Stížnosti nicméně nebylo ze strany magistrátu vyhověno, a tak bylo přistoupeno ke stavbě, kterou prováděl stavitel Gustav Habel. Liberecká pobočka stavební firmy Pittel & Brausewetter pak měla na starosti statické řešení objektu. Kolaudace se konala 29. srpna a slavnostní otevření kina s názvem *Stadtische Lichtspielhaus* proběhlo v sobotu 1. září 1923 ve tři hodiny odpoledne. Pro tuto příležitost bylo vybráno americké rodinné drama *Silver Wings* s německým titulem *Unsere goldenes Mütterchen*. Dle historických adresářů jako provozovatel kina figurovalo od slavnostního otevření město Liberec, s čímž souvisí i změna názvu provozovny. Jednalo se však pouze o formální krok, neboť Liberec svou licenci pronajal majiteli domu, Heinrichu Sieberovi. Důvodem byla bezpochyby finanční stránka, výhodná pro Liberec, neboť město usilovalo o získání licence na provozování biografu poměrně dlouhou dobu a zvažovalo i výstavbu vlastní budovy.

Výkres fasády hlavního průčelí na původní plánové dokumentaci.

Problematika kinolicencí

Třebaže v sousedním Německu náleželo provozování biografů mezi volné živnosti, což se pozitivně odrazilo i na jejich počtu, v Rakousku-Uhersku a později v Československu panovala odlišná situace. Provozování bylo vázáno na licenci, která vycházela z dekretu dvorní kanceláře z 6. ledna 1836 sb. zák. pol. N 5 svaz. 64, obsahující zásady o policejním dozoru nad kočujícími skupinami herců, provazolezců, gymnastů, hudebníků atd. Biograf tak mohla provozovat pouze osoba, na jejíž jméno byla koncese vystavena a jen v budovách nebo v prostorách k tomu účelu speciálně schválených. Na udělení licence navíc nebyl žádný právní nárok. Beznárokovost, spolu s časově omezenou platností, se stala pro majitele kin zdrojem neustálé nejistoty i nespokojenosti. Udělování licencí spadalo výlučně do kompetence zemského úřadu a při vyřizování žádostí byly vždy upřednostňovány osoby místně příslušné. Chtěl-li se žadatel vyhnout svízelím licenčního řízení, měl jedinou možnost – odkoupit si licenci od úspěšnějšího žadatele, kterému již byla přiznána. Třebaže se nejednalo o zcela legální řešení, byla tato praxe poměrně běžná.

Architektonické řešení

Průčelí budovy kina do Frýdlantské ulice je řešeno v hladkých plochách s minimem výraznějších ornamentálních a zdobných prvků. Při bližším pohledu je ovšem patrné, že se jedná o promyšlenou strukturu jednotlivých hloubkově odstupňovaných a navzájem na sebe navazujících vrstev, tvořených rámovanými vpadlými poli. Fasáda je v podstatě řešena jako geometrizující reliéf, který lze rozdělit na tři hlavní části – pás fasády s hlavním vstupem, fasádu samotného kinosálu a pás fasády s bývalým bočním vchodem. Nad partií hlavnho vstupu je vrcholový atikový štít s maskaronem. Mezi geometrizujícími hlavicemi pilastrů, jsou prolomena kruhová okna, prosvětlující prostor garáží. Kruhová okna se objevují ještě ve dvou nižších úrovních fasády a tentokrát mají funkci větracích otvorů, osazených art décovými mřížemi. Průčelí garáží v Mariánské ulici tvoří horizontální přízemní pás s prostory sloužícími jako zázemí provozu.

Pohled do foyer s repasovanými art décovými svítidly po rekonstrukci.

V interiérech nejhonosnější prostor představuje foyer, kde se nachází pokladna a protější vstup do kinosálu. Stěny a stropy mají reliéfní řešení se zvlněným štukovým dekorem završeným podélnými hřebínky a doplňují je původní svítidla. Deník *Reichenberger Zeitung* vyzdvihuje originalitu této úpravy, kdy se dočítáme o *„příznivé architektonické formě“* a *„elegantním měřítku stavby“*. Kino na návštěvníka působí svou *„solidností a důkladností“* a nenalezneme zde *„žádné nepřijemně převýšené stropy, žádné hypermoderní ozdoby, žádnou studenou okázalost. Vše naopak pohodlné, hřejivé, domácí“*. Právě díky pro Varšavu tak charakteristickému skloubení moderních principů s tradičními prvky ji dobový tisk označuje jako *„šperk“*, *„ozdobu“* a *„novou pozoruhodnost našeho města“*.

Detail nové podlahy foyer z litého teraca.

Kino nabízelo kromě diváckého zážitku také možnost parkování a péče o automobily a je tak dokladem zajímavé kombinace dvou na první pohled rozličných fenoménů moderního městského života. Hromadné garáže v Mariánské ulici s názvem *Zentral Garagen Sporthaus Sieber* představovaly první zařízení svého druhu v Liberci. Jejich zřízení zřejmě ovlivnil i fakt, že oba investoři Heinrich Sieber i Josef Altmann byli členy *Severočeského automobilového klubu* v Liberci (Nordböhmischer Automobil Club). Přístup do garáží se čtrnácti stáními umožňoval nálevkovitý vjezd z Mariánské ulice, po jehož stranách byla situována kancelář a místnost pro řidiče. Na kancelář navazovala myčka se servisem, zbořená v roce 2004 a vedle místnosti pro řidiče byl situován drobný byt garážmistra. Jejich součástí byla i vlastní čerpací stanice a svým zákazníkům poskytovaly také doplňkový prodej olejů, pneumatik či motoristických oděvů. Drobnou úpravou prošel vstup do kina v roce 1939 na základě projektu stavební firmy Habel & Langhammer. Připojení pohraničí k Německé říši kinu přineslo také nový název *Kapitol*.

Průběžný světlík ve hřebeni střechy nad bývalými hromadnými garážemi.